

Η ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ

Κάθε φορά που αναπολούμε γεγονότα της προπολεμικής εποχής δεν μπορούμε, συγκρινόντάς την με τη σημερινή, να μη βλέπουμε έκδηλη τη διαφορά: άνω πριν άπ' όλα σέ βού σημεία. 'Αφ' ενός ότι τότε ό άγων για τή Ρισπάλη δέν ήταν δσο τάρω σκληρός και τό βιωτικό πρόβλημα φαίναντο πολύ πιο εύκολα λυμένο για όλους, σέ τρόπο που να μπορούν πιο άπερίσπαστοι να έπιδοθούν σέ κάτι τό άνωτερο, τό πιο ένδιαφέρον άφ' έτέρου ότι τότε δέν περνοσαν όπως τάρω άφανείς μέσα στην κοσμοπλημμύρα των μεγάλων πρωτεύουσών όλοι έκείνοι που είχαν προσφέρει μιά άληθινή συμβολή σέ κάθε τομέα τής διανοητικής που έχει σχέση με τήν έξύψωση τό ψυχικό κόσμου του άνθρώπου ή για τήν πρόοδο τής έπιστήμης, όπως και όλλοι άξιοι τιμής γιατί είχαν ελικρινείς και εύτυχείς πρωτοβουλές για μιά γενικότερη κοινωνική δράση.

Κι άν πάμε πίσω τόνο τό Παρίσι, τή μεγάλη αυτή έστία των φώτων δεν μπορούμε να μη μιλήσουμε έξχωρα για κείνους που ή αγλία τους μεσουραούσε κατά τις άρχές του αιώνας μας χάρις σέ μιά άναμφισβήτητη τά έπιβολή του έργου τους. Πενιές και μόνον θα χαράζωμε αναφέροντας, πλην τσών όλλων, τά όνόματα εκπροσώπων τής διανοήσεως σάν τόν 'Ανατόλ Φράνς, τόν Κατόλ Μαντές, τόν Ρενάν, τόν δικό μας τόν Ζάν Μωρέας, εκπροσώπους των είκαοτικών τεχνών σάν τόν μεγάλο γλύπτη Ροντέν, τής έπιστήμης σάν τόν κατά τά τέλη του περασμένου αιώνα άποθανόντα Γραστέρ, τό ζεύγος Κυρί όπως και τόν Γερμανό Ραϊνγκεν, τόν 'Ιταλό Μαρκότι, τόν 'Αμερικανό 'Εβισον κ. ά.

Ειδικότερα όπως θά όόσουμε μιά είκόνα τής τότε μουσικής ζωής και των κορυφαίων συντελεστών τής.

Στό Παρίσι όπως και τάρω βρίσκοντο στην άκμή τους ό τρεις μεγάλες συμφωνικές όσοισισόν των Κονσέρτ το Κονσερβατοούρ, των Κονσέρ Κολόν και των Κονσέρ Λαμουρέ (μόνον άργότερα Ιδρύθησαν τά Συμφωνικά Κονσέρτα των Παρισίων με μάετρο τόν 'Ανοσερέ), όπως επίσης έστέκοντο σέ καλόν έπίπεδον και τά παλιά Κονσέρ Παντελό. 'Υπήρχαν όπως και κέντρα που είχαν μικρές όρχήστρες με έκτελεστές που βγήκαν με βραβεία από τό Κονσερβατοούρ. Σε μιά πολύ εύπρόσωπα έγκατεστημένη μπρассερί έκεί κοντά στό Πάνθεον, μιά όρχήστρα από 17 άληθινούς καλλιτέχνας έδινε κάθε βράδυ συμφωνικά κονσέρτα συχνά και με τήν σύμπραξη έκλεκτών σολιστ. Σιγά σιγά τά κονσέρτα αυτά έγιναν φίρμα «τά Κονσέρ Ρουζ» όπως έλέγοντο από τό όνομα του έπιχειρηματία που χάρις σέ μιά καλή όργάνωση και καλή έκλογη συνεργατών είχε καταρθώσει να μεταβάλει τή μπρассερί του σέ άληθινό καλλιτεχνικό κέντρον. Μπορούσε κανείς να έσφαλலை μιά θέσι άν ήρχετο έγκαίρας και να σερβιρισθεί μάλιστα τήν μπύρα του που τήν πλήρωνε 1.25 αντί τής συνήθους τιμής τον 0.40. Αυτό ήτο τό είσθηριον. Περιπτώ να ποίμε ότι από τις πρώτες νότες έπιμουργετο άληθινή άτμόσφαιρα συναυλίας με όλη τήν απαιτούμενη απόλυτη σισιπή, προσοχή και εύλάβεια. 'Αφ' τέτοιες συνθήκες είχε λάβει μέρος στό συγκρότημα αυτό ως σολιστ και ό ίδιος ό Τιμπό στό ναίατα του: ως φαίνεται δέ σ' αυτό τό κέντρον τό ταλέντο του

βρήκε ένα κατάλληλο έδαφος για να άναδειχθί γιατί έπαίσε συχνά όσλα με συνθεσία τής όρχήστρας. 'Απ' έκεί μετεπήδησε στή θέσι του έξάρχοντος βιολιστού στό Κονσέρ Κολόν μετά τήν παύρησι του προκατόχου του, του καθηγητό Ρεμό.

Μάς μένει άσημαμένη μιά έξαιρετική συναυλία έπι τή 29ρίβι από τής Ιδρύσεως αυτών των κονσέρταν με τόν έπιβλητικό Κολόν ως μάετρο και ως σολιστ τους μεγάλους Σαραζάτ, βιολι, και Πυνιά, πιάνο. 'Αρχιζε με τήν όραία είσαγωγή τής Πατρί του Μπιζε και συνεχίζετο με πρόγραμμα όλο Γαλλικής μουσικής που τέλειωσε με τό Ούγγρικόν έμβατήριον του Μπαρλιόζ. 'Ο Σαραζάτ είχε παίξει όπεραχα τήν 'Ισπανική Συμφωνία του Λαλό, και ό Πυνιά τις Συμφωνικές παραλλαγές του Σεζάρ Φράνκ με μιά έρμηνεία άπαράμιλλη κατά τήν όποία μάς έδειξε πόσο ήταν άληθινός μάιτρ όλων των ήχητικών άποχώρων, που μπορεί να μάς δώση τό πιάνο. Τά Κονσέρ Λαμουρέ τά διήρθωσε μετά τόν θάνατον του Ιδρυτού του ό Σεβριγιό έκλεκτός μουσικός και μάετρος που τά κράτησε σέ άληθινή περιωπή. 'Ως έξάρχοντα βιολιστή είχε τόν Πιέρ Σεκιάρη έγγονό 'Ελληνος από τήν Κωνήπολι που είχε έγκατασταθεί πρό πολλών ετών στό Παρίσι. 'Ο ίδιος ό Πιέρ είχε μέν τελείως έγκαλλισθεί διατηρούσε όμως κάποιο καμάρι για τήν φιλετική του έκπαρέκ καταγωγή. 'Ητο πολύ έκλεκτός καλλιτέχνης στό διαγωνισμό του Κονσερβατοούρ για τό πρώτο βραβείο του βιολιού είχε μάλιστα ύπερβάλει σέ έπιτυχία και αυτόν τόν συναγωνιζόμενο Τιμπό, καταβάλων τήν πρώτη θέση στόν πίνακα των έπιτυγόντων τεσσάρων. 'Ο Πιέρ άργότερα με τήν Ιδρυσιν των 'Ακονσέρ Σεκιάρη που διήρθωσε ό ίδιος, είχε μέν πολλές καλλιτεχνικές έπιτυχίες, αλλά και ζήμιες μεγάλες από οικονομικής πλευράς τάς ός έφεραν σέ δύσκολη θέσι. Πάντως άπέκτησε φήμη άληθινής προωπικότητας.

Τρεις άλλες καθαρώς 'Ελληνικές φυσιογνωμίες του Σαμάρα, του 'Ανεμογιάνη και του 'Αραμι ('Αραβαντινού) ήταν πολύ γνωστές και ιδιαίτερα αγαπητές στό κοσμικό Παρίσι. Τοϋ Σαμάρα έπαίεζετο με έπιτυχία τήν έποχή έκείνη σέ οειρά παραστάσεων στό θέατρο των Φολι Ντραματίκ ή «Μάρτυς», άφοϋ προηγουμένως είχε παχθεί ή «Φλόρα Μιραμπιλίς». 'Ο 'Ακκιβιάδης 'Ανεμογιάννης ήταν ένας βιολιστής με μεγάλο ταλέντο και πραγματική έξαιρετική δοξαριά. Είχε και ένα όραίο βιολι Στραντιβέριους με ένα μικρό έξόλινο buste του ίδιου κολλημένο στή θέσι του συνήθους κεφαλιού του βιολιού. 'Ηταν ένας όραιος άνδρας που ή εμφάνισις του συνεπλήρωνε τήν γοητεία του παιξίματός του. Θά τόν θυμόνται άκόμη στήν παλιά μας 'Αθηναϊκή κοινωνία γιατί είχε έλθει και στός 'Αθήνας να δώσει συναυλία μετά τους Βολκανικούς πολέμους.

'Ο βαρόντος; 'Αραμις ήταν ένας άληθινός άπόστολος τής ώμορφιάς του όγνού δημοτικού μας τραγουδιού. 'Εκείνη τήν έποχήν ό φιλέλλην Γάλλος μουσουργός Μπουοργκό Ντυκουοντράι, έπαnelθόν από πολύμηνη περιόδια του στό νησίά μας είχε έκδόσει τή γνωστή του συλλογή από 'Ελληνικά τραγούδια και τρία άπ' αυτά ένέπνευσαν τόν Ρώσο συνθέτη Γκλαζουώφ

να γραφή, νεώτατος, τότε την εισαγωγή του επί τριών Έλληνικών θεμάτων που είχε μεγάλη επιτυχία παντού όπου παίζθηκε, έμεινε δέ έκτοτε στο ρεπερτοάρι και της Κρατικής μας όρχήστρας. Ό Ό Άρμυς ήτον από τους καλύτερους έρμηνευτάς των τραγουδιών της ουλλογής αυτής.

Όι τρεις καλλιτέχναι μας ήταν άχώριστοι. Με την ώραια τους έμφάνισι που έπαρουσίαζον πλήρως στό πλαίσιο του περιβάλλοντος της εποχής (όλοι οι κύριοι στούς δρόμους και στό κέντρα φορούσαν πάντα ψηλά καπέλλο και άνάλογη την δλη του άμφιεσι) άποτελούσαν γνωστά φυσιογνωμίες όλων των σαλονιών και όλων των συγκεντρώσεων.

Ό Μασόν μεσουανούσε στό Παρίσι. Ήταν άληθινός εκπρόσωπος της Γαλατικής φινέτσας, το Γαλλικό πνεύματος που τόσο έκδηλο φαίνεται στό έργα του, την Μανόν, τόν Βέρθερο, την Θαίβα κλπ. Ό Σαιν Σάνς που έμεινε από έτών στην έπαυλη του στό Άλγέρι ήρχετο μέλλον άραιά στό Παρίσι. Ήτον ό κατ' έξοχην διανοούμενος της μουσικής, άληθινός Άττικιστής στην όμιλία του όσο και στό μουσικά του. Όταν το 1920 ήλθε στός Άθήνας για πρώτη φορά οργανώθη συ, ναυλία στό θέατρο Ήρώδη του Άττικού με έργα του που διήρθουσε ό τβιος. Πολύ δίκαια του είχε άπονεμηθή τότε και ό Έλληνικός μεγαλότατος.

Σέ μία δημοσιευθείσα παλιά στατιστική είχαμε διαβάσει ότι τά συχνότερα παίζόμενα στην Όπερα έργα ήταν πρώτον ό Φάουστ του Γκουνώ και ή Κάρμεν του Μπιζέ, έπειτα ό Τανχούζερ κι ό Λόεγκριν του Βάγνερ, ό Γουλιέλμος Τέλλος του Ροσσίνι, Σομών και Δαλιλά του Σαιν Σάνς κλπ. ένω στην Όπερα Κομική έπαίζοντο πολύ τά μελοδράματα του Μασόν. Μετά λίγα χρόνια που έρχισε να έπιβάλλεται ή νεώτερη τεχνολογία παίχθηκε με μεγάλη επιτυχία στην Όπερα και το Πελλάς και Μελισσάνθη του Ντεμπουσί.

Στην Γερμανία ό προσωπικότητές των μαέστρων Χάιν Ρίχτερ, Φέλιξ Μότλι, του συνθέτου Μάξ Ρέγκερ κλπ. είχαν δημιουργήσει παντού μία άληθινή έπιβλητική μουσική άτμόσφαιρα ένω οι μεγάλες φυσιογνωμίες του Ρίχαρντ Στράους και του μεγάλου διδασκάλου της κλασικής έρμηνείας Γιόαχιμ Κατ्यूργαζον τό μουσικό στερέωμα και πέρα της Γερμανίας; είναι δέ δυτος άξιοσημείωτον τό γεγονός ότι ό πραγματικός μουσικός όργανισμός, τό άληθινό μουσικόν αισθητήριον του Γερμανικού λαού δέν έπαυρε την έκδηλώσι του, όπως συμβαίνει σέ άλλες χώρες, κυρίως στην πρωτεύουσα του τό Βερολίνου, άλλα και σέ όλα τά μεγάλα Γερμανικά κέντρα: τό Μόναχον, τή Λειψία, τή Δρέσδη, τή Φραγκφούρτη την Κολωνία κλπ. όλα άμιλλώμενα με την πρωτεύουσα σέ μουσική κίνηση. Διατηρούμε ιδιαίτερα εύλαβή άνάμνησι μιάς από τις τελευταίες εκτελέσεις του κουαρτέττου Γιόαχιμ που άποτελείτο από 4 προσωπικότητας καθηγητών, του ίδιου, του Κάρλ Χαλβ (ξαιρετικού και ώς σολίστ έρμηνεύας τόν έργον του Σπέρ), του Βίρτ και του Μπακερ όπως έπίσης μιάς μένει άνεξάλειπτη ή έντύπωσις από την πρώτην έκτέλεσιν της Σαλόμης και κατοπίν της Ήλέκτρας του Ρίχαρντ Στράους.

Στην Άγγλία τό μουσικό αίθημα άνεπτυόσσετο σταθερά και έντακτά με τις συμφωνικές συναυλίες του Κουίντ Χάλλ που διήρθουε έπι χρόνια πολλά ό σέρ Χένρυ Βούντ, ένώ ένας άληθινός Άγγλος μουσικός ό Έλγακρ άνοιγε τό δρόμο με τά έργα του στην κατοπινή μεγάλη άνηθι της μουσικής στό Βρετανικά νη-

σιά που ήπρε τό άληθινό κορφομά της επί των ήμερών μας.

Στό Βέλγιον, υπό την ήγεσιν του σοφού μουσικού Γκεβέρτ, οι συμφωνικές συναυλίες του Κονσέρβατοφρ και εκ παραλλήλου τών Κονσέρ Ποπουλαίρ και τών Κονσέρ Ύζαύ άποτελούσαν φωτεινές όστις διαδόσεως τό μουσικό αισθημάτος ένώ φυσιογνωμίες συνθετών σάν του Ζίλων, του Ζόγκε κ. δ. έπιβάλλον και την άξιοσθηστή Βελγική μουσική δημιουργία. Στην Όλλανδία έθμελιώοντο μία άληθινή μουσική παράδοση κυρίως με τις συναυλίες του Κονσερκμπίου, του Άμστερδαμ που διήρθουε πάντοτε με μία άληθινή δ-νατοερότητα και πνοή ό Μέγκελμπεργκ.

Στην Ίταλία ή μουσική εξέλιξι ήπρε τό δρόμο της λίγο άργότερα χάρις στό έργον εκλεκτόν φυσιογνωμίων σάν τόν Ρεσπίγνι, τόν Καζέλλα, τόν Πιζέτι και παλαιότερα τόν Μπουζόνι ό όποιος δμας έδιάλεξε για έβρα του τό Βερολίνο, όπου ως καθηγητής της συνθέσεως έδμητοούργησε άληθινή σχολή και έδωσε καινούργιες κατευθύνσεις στό τέχνη.

Όι Ισπανοί Γκρανάνος, Ντέ Φάλλια, Άλμπενιζ κ. δ. όηρήξαν οι πρόδρομοι μιάς άληθινής δημιουργίας Ισπανικής μουσικής που σήμερα έπιβλήθηκε και με άλλους νεώτερους εκπροσώπους της.

Ή Βιέννη ήταν πάντοτε ένα από τά κυριώτερα μουσικά έπικεντρα της μουσικής κινήσεως όλης της Εύρώπης. ένα άληθινό μουσικό κριτήριο για κάθε καινούργια δημιουργία, για κάθε καινούργια έμφάνισι βιρτουόζου, τραγουδιστού ή μαέστρου που έπρεπε άπαρατήτως νά πάει τό βάπτισμά του και στην ώραια Αυστριακή πρωτεύουσα που άπετέλεσε άνεκαθεν την κούτσα της εξέλιξεως όλων των μεγάλων και Ιστορικών μουσουργών.

Όσον άφορά τή Ρωσική μουσική δημιουργία είναι γνωστόν πόσο είχεν ήδη έπιβληθεί από τόν άρχών τό αιώνας μας, όχι μόνο με την τόσο χαρακτηριστική δημιουργία του 5 άλλα και με την νέαν ζωτικότητα που έδωσε γενικά στή συμφωνική τεχνολογία ό Ρίμσκι Κόρσακωφ και έν συνεχείς ό Γκλαζουόφ, για νά μην πάμε παλιότερα ως τόν Τσαϊκόφσκη τόν μεγαλόπνοο αυτόν δημιουργό που τό έργο του άποτελεί μία από τις πιο ζωντανές έκδηλώσεις της ανθρώπινης μεγαλοφυίας. Ή σημερινή εξέλιξις της μουσικής τέχνης της Ρωσσία είναι πρό πολλού γνωστή και φυσιογνωμίες σάν του Σοστκόβιτς, του Κατασατριάν κ. δ. έχουν έπιβληθεί σάν άληθινή άστέρια στό παγκόσμιο καλλιτεχνικό στερέωμα.

Τό σημερινό μας σημάωμα που άναφέρεται ειδικότερα στην πρό του Ιου πολέμου εποχή δέν περιλαμβάνει φυσικά και την έπιβλητική Έλληνική δημιουργία που μάς έχει δώσει τόσα δειγματα μιάς άληθινής άνθίσεως διεθνώς πλέον άνεγνωρισμένης και που ή πρώτη της άξιοσημειωτή έξόρμησις χρονολογείται από της πρώτης πολεμικής και μεταπολεμικής περιόδου.

Θά μάς τεθή τό έρώτημα. Καί σήμερα ποιά είναι ή εξέλιξις της μουσικής κινήσεως έν σχέσει με την προπολεμική της όποις δίνομε μία σέ άραιές μόνο γενικές γραμμές άπεικόνισι;

Ή άπάντησις που θά δώσωμε, συνοπτικά βέβαια όσο έπιτρέπουν τά πλαίσια του σημεριωμάτος μας, είναι ότι άναμφισβήτητα υπάρχει μεγάλη πρόσδος δσον άφορά κυρίως την διά τών συμφωνικών συναυλιών τώναςιν τό ένδιαφέροντος τό καινού ή τήν άληθινή και άνώτερη μουσική. Έπολλαπλασιασθήσαν παντού τά συμφωνικά συγκροτήματα, ή μαεστρική τέχνη εξέλιωσε-

ται πολύ Ικανοποιητικά παντού, ή νεώτερη μουσική δημιουργία ακόμη και σε μερικές εξεζητημένες της έκδηλώσεις προκαλεί το ενδιαφέρον των αληθινών φιλομούσων, υπάρχει δὲ αόστηρότερο πνεῦμα ἐπιλογῆς μεταξύ τῶν νέων βιρτουόζων εἰς τρόπον ὥστε οἱ στερούμενοι ἀνωτέρου ταλάντου νὰ κατανοοῦν οἱ ἴδιοι ὅτι εἶναι προτιμότερον καὶ γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸ κοινὸν ποῦ τοὺς ἀκούει νὰ παραιτοῦνται ἐγκαίρως τῆς εἰσόδου τῶν στῶν καλλιτεχνικῶν στίβου, γενικὰ δὲ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀληθινὴν τέχνη κερδίζει παντοῦ ἔβαρος σὲ τρόπο ὥστε ἡ μουσικὴ σὰν ἀληθινὴ θρησκεία νὰ παίρνει τὴν πρέπουσα θέσι στὸ σημερινὸ κοινωνικὸ βίον ὅλων τῶν χωρῶν.